Ольга Кравчук

*аспірантка, Національний університет біоресурсів і природокористування
України, м. Київ, Україна, e-mail: o.kravchuk222@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-7649-0104>*

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню юридичної природи та сутності інституту забезпечення позову в адміністративному судочинстві. Зазначено, що забезпечення позову є одним із найбільш ефективних, але малозастосовним на практиці, засобів досягнення завдань адміністративного судочинства - захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. На підставі аналізу правової теорії, правозастосовчої та судової практики з'ясовано правову природу інституту забезпечення позову в адміністративному судочинстві. Ревізовано надбання правової доктрини щодо поняття забезпечення позову. Встановлено, що найбільш повно відображають сутність забезпечення позову наукові дефініції, що ґрунтуються на процесуальній меті такого інституту – гарантування виконання майбутнього судового рішення. Виокремлено та охарактеризовано основні ознаки, притаманні інституту забезпечення позову: терміновість, тимчасовий характер та співмірність. Терміновість забезпечення позову розглянуто через процесуальний порядок розгляду відповідної заяви та порядок виконання судового рішення про вжиття заходів забезпечення позову. Тимчасовий характер забезпечення позову проаналізовано у співвідношенні з принципом *res judicata* та преюдиційністю судових актів. Наведені наукові та правозастосовчі підходи до розуміння співмірності забезпечення позову. Наголошено на тому, що саме дотримання принципу співмірності є гарантією того, що забезпечення позову не стане інструментом зловживання процесуальними правами. Інститут забезпечення позову в адміністративному судочинстві України досліджено також з точки зору виконання ним правоохоронної, регулятивної та превентивної функції.

Ключові слова: забезпечення позову, адміністративне судочинство, публічно-правовий спір

Olha Kravchuk

*Postgraduate student, National University of Life and Environmental Sciences of
Ukraine Kyiv, Ukraine, e-mail: o.kravchuk222@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-7649-0104>*

THE CONCEPT AND ESSENCE OF SECURING A CLAIM IN ADMINISTRATIVE JUDICIARY

Abstract. The article is devoted to the study of the legal nature and essence of the institution of securing a claim in administrative proceedings. It is noted that securing a lawsuit is one of the most effective, but not applicable in practice, means of achieving the objectives of administrative proceedings - protection of the rights, freedoms and interests of individuals, rights and interests of legal entities from violations by the authorities. Based on the analysis of legal theory, law enforcement and judicial practice, the legal nature of the institution of securing a claim in administrative proceedings is clarified. The acquisition of legal doctrine on the concept of securing a claim has been revised. It is established that the most complete reflection of the essence of securing the claim scientific definitions based on the procedural purpose of such an institution - to ensure the implementation of future court decisions. The main features inherent in the institute of securing the claim are singled out and characterized: urgency, temporal nature and proportionality. The urgency of securing the claim is considered through the procedural order of consideration of the relevant application and the procedure for execution of the court decision on taking measures to secure the claim. The temporary nature of securing a claim is analyzed in relation to the principles of res judicata and preliminary rulings. Scientific and law enforcement approaches to understanding the relationship between the possibilities of securing a claim are presented. It is emphasized that in order to ensure the value of the relationship, there is a guarantee that securing the claim will not become a tool for living procedural rights. The institute for securing a claim is investigated by the points of view of its performance of law enforcement, regulatory and preventive functions.

Keywords: securing the claim, administrative proceedings, public law dispute

Постановка проблеми. У системі конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина чільне місце відводиться судовому контролю за публічним управлінням. Так, завданням адміністративного судочинства проголошене справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень (частина перша статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України).

Забезпечення позову в адміністративному судочинстві виступає однією із важливих гарантій захисту прав позивача, у разі виникнення будь-яких підстав

для неможливості виконання або утруднення виконання рішень адміністративного суду.

Водночас, суди рідко звертаються до заходів забезпечення позову. Очевидно, причинами цьому є й відсутність системного підходу до розуміння сутності та завдань забезпечення позову та недооцінка потенціалу такого правового інституту у досягненні завдань адміністративного судочинства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Більшість наукових досліджень відносно забезпечення позову провадилися у вітчизняній правовій науці стосовно відповідних інститутів цивільного та господарського судочинства. Натомість лише з прийняттям Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) у липні 2005 року предметом наукового інтересу процесуалістів стала й проблематика забезпечення адміністративного позову.

Дослідженню інституту забезпечення позову в адміністративному судочинстві присвячена порівняно невелика кількість робіт. Окремі питання забезпечення позову загалом та вказаного процесуального інституту в адміністративному судочинстві розглядалися О.В. Джуринським, С.А. Марцинкевичем, Г.А. Медвідчук, М.Ю. Стариловим, В.А. Сьоміною, О.А. Шурин.

Метою даної статті ставимо виявлення та оцінку тих факторів, які впливають на правову природу та розуміння сутності забезпечення позову в адміністративному судочинстві.

Виклад основного матеріалу. Наразі правові засади забезпечення позову унормовані положеннями Глави 10 Кодексу адміністративного судочинства України. Зокрема, частинами першою-другою статті 151 КАС України встановлено, що суд за заявою учасника справи або з власної ініціативи має право вжити визначені цією статтею заходи забезпечення позову. Забезпечення позову допускається як до пред'явлення позову, так і на будь-якій стадії розгляду справи, якщо: 1) невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду; або 2) очевидними є ознаки протиправності рішення, дії чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, та порушення прав, свобод або інтересів особи, яка звернулася до суду, таким рішенням, дією або бездіяльністю.

Перш за все, слід зауважити про відсутність законодавчої дефініції забезпечення позову. Натомість наукова доктрина напрацювала ряд визначень такого інституту. На деяких із них зупинимось детальніше.

Як свідчить проведений аналіз, традиційним (у певному розумінні “класичним”) є підхід, де за основу приймається цільове призначення, процесуальна мета інституту забезпечення позову.

Так, у найбільш загальному вигляді забезпеченням позову є вжиття судом заходів, що гарантують можливість виконання майбутнього судового рішення [1].

На означеному підході ґрунтується і правова дефініція, запропонована

Пленумом Верховного Суду України: забезпеченням позову є сукупність процесуальних дій, які гарантують виконання рішення суду в разі задоволення позовних вимог [2].

Прикметно, що на наведену дефініцію найбільш часто покликаються суди при застосуванні заходів забезпечення позову.

Конституційний Суд України охарактеризував інститут забезпечення позову як елемент судочинства, який сприяє виконанню рішень суду і гарантує можливість реалізації кожним конституційного права на судовий захист, встановленого статтею 55 Конституції України [3].

Так само, у сув'язі із завданнями адміністративного судочинства, визначення забезпеченню позову в адміністративному судочинстві надає С. Марцинкевич. Під забезпеченням позову вчений розуміє застосування судом заходів, за допомогою яких створюються умови задоволення матеріально-правової вимоги позивача до відповідача у випадку прийняття судом рішення про задоволення позову та забезпечується ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду [4].

Процесуалісти О.Захарова та О.Грабовська визначають забезпечення позову як вжиття судом заходів, спрямованих на захист інтересів осіб, які беруть участь у справах позовного провадження, у разі припущення неможливості виконання судового рішення внаслідок певних дій учасників процесу [5].

Деякі дослідники, вважаючи означений підхід до визначення забезпечення позову неповним, розширили його, зацентрувавши увагу на колі суб'єктів, які мають право ініціювати вжиття заходів забезпечення позову.

Зокрема, за визначенням В.Корольова, забезпечення позову - заходи, що вживаються судом за заявою осіб, які беруть участь у справі, якщо неприйняття таких заходів може утруднити або зробити неможливим виконання рішення суду [6].

Різниться від наведених позицій, за якою забезпеченням адміністративного позову є застосування адміністративним судом, який розглядає ту чи іншу адміністративну справу, чітко визначених заходів стосовно захисту прав, свобод та законних інтересів позивача задля формування такої ситуації, при якій позивач може бути спокійним за те, що справа буде вирішена в чесний та об'єктивний спосіб, а суд не виконає очевидно незаконне рішення суб'єкта публічних відносин (суб'єкта владних повноважень) [7].

Згідно з іншим визначенням забезпеченням адміністративного позову є процесуальний результат взаємного волевиявлення позивача та адміністративного суду, котрий виникнувши в межах адміністративного процесу, владно впливаючи на суперечливі матеріальні публічно-правові (позапроцесуальні) відносини, припиняє дію адміністративного акта публічної адміністрації (рішення, дії суб'єкта владних повноважень) [8].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що найбільш правильним видається "традиційний" підхід до розуміння забезпечення позову як такий, що найбільш точно відображає сутність аналізованого інституту, а саме - його цільове

спрямування. Подальше навантаження хоч і конкретизує його зміст, але сутнісно базується на класичному розумінні забезпечення позову.

В. Сьоміна доречно наголошує на тому, що не змінюється зміст цього інституту в межах певного виду судочинства лишається незмінним [9].

Тим не менш, наведеними визначеннями не розкривається повною мірою сутність інституту забезпечення адміністративного позову.

Найбільш повно дослідити правову природу забезпечення адміністративного позову, на наше переконання, можна через призму ознак та функцій даного інституту.

Здебільшого науковці одностайні у тому, що притаманними інституту забезпечення позову є такі ознаки: терміновість (нагальність), тимчасовість, співмірність.

Терміновість як ознака забезпечення позову вимагає невідкладного розгляду відповідної заяви. Так, в силу вимог частини першої статті 154 КАС України заява про забезпечення позову розглядається судом, у провадженні якого перебуває справа або до якого має бути поданий позов, не пізніше двох днів з дня її надходження, без повідомлення учасників справи.

У свою чергу, терміновий вжиття заходів забезпечення позову обумовлює і спрощений порядок розгляду відповідної заяви.

Такий спрощений порядок наразі виявляється у передбаченому КАС України розгляді заяви про забезпечення позову без виклику сторін (*ex parte*).

Погодимося із А. Сельковою [10] у тому, що терміновість забезпечення позову охоплює як безпосередньо розгляд заяви про забезпечення позову, так і період виконання відповідної ухвали суду. Терміновість забезпечення позову обумовлена його цільовим призначенням щодо запобігання недобросовісним діям відповідача та буде ефективним лише у випадку його своєчасного застосування.

Ще одним проявом терміновості як ознаки інституту забезпечення позову є негайне виконання відповідного судового рішення: в силу частини першої статті 156 КАС України ухвала суду про забезпечення позову має відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим законом. Така ухвала підлягає негайному виконанню з дня її постановлення незалежно від її оскарження і відкриття виконавчого провадження.

Іншою ознакою забезпечення позову є його тимчасовий характер: за загальним правилом вжиті судом заходи забезпечення позову зберігають свою дію до виконання рішення суду по суті справи.

При цьому судовим рішенням про забезпечення позову не притаманна сила *res judicata* (остаточного рішення суду) – вжиті судом заходи забезпечення позову можуть бути надалі скасовані судом або замінені іншими заходами забезпечення позову (статті 155, 157 КАС України).

Загалом питання законної сили ухвал суду про забезпечення позову характеризується певними особливостями. У цьому контексті цікавим з теоретичної та практичної точки зору видається питання щодо преюдиційності

ухвал адміністративного суду про забезпечення позову.

Так, згідно з частиною четвертою статті 78 КАС України обставини, встановлені рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, не доказуються при розгляді іншої справи, у якій беруть участь ті самі особи або особа, стосовно якої встановлено ці обставини, якщо інше не встановлено законом, а частиною п'ятою цієї ж статті КАС України передбачено, що обставини, встановлені стосовно певної особи рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, можуть бути у загальному порядку спростовані особою, яка не брала участі у справі, в якій такі обставини були встановлені.

Характеризуючи преюдиційність актів адміністративного суду, А. Барікова стверджує, що по суті йдеться про аксіоматичну істинність обставин, встановлених судовим рішенням у межах процедури доказування в іншій судовій справі [11].

Разом з тим, при розгляді судом заяви про забезпечення позову, повинна оцінюватися, зокрема, вірогідність задоволення позову, його аргументованість та вмотивованість. Безумовно, суд у такому випадку не визначає переможця у спорі, але повинен здійснити попередній та загальний правовий аналіз вимоги позивача [12].

За таких умов постає питання обов'язку суду при винесенні рішення по суті справи враховувати викладені в ухвалі про забезпечення позову висновки, якщо позов забезпечено з мотивів очевидної протиправності рішення, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, та порушення прав, свобод або інтересів особи, яка звернулася до суду, таким рішенням, дією або бездіяльністю, суд при винесенні рішення по суті справи (пункт 2 частини першої статті 150 КАС України).

Згідно з правовою позицією Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 19 червня 2018 року, преюдицією є обов'язковість фактів, установлених судовим рішенням, що набуло законної сили, в одній справі для суду при розгляді інших справ. Преюдиційне значення мають не правові висновки суду, а обставини (факти), встановлені судом в іншій справі. Висновки судів щодо прав та обов'язків сторін не є преюдиційними для інших судів при розгляді ними справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлені ці обставини [13].

З одного боку, як слушно зауважує В. Масюк, преюдиційні категорії не можуть ставитися під сумнів, оскільки в протилежному випадку нівелюється авторитет актів органів судової влади [14], а з іншого – суд, вирішуючи справу по суті, може змінити свою позицію, що була висловлена в ухвалі про забезпечення позову.

Безспірним є те, що ухвали суду про забезпечення позову характеризуються високим рівнем суддівського розсуду та “вірогідності”- сформованого на основі наданих заявником (чи сторонами) доказів переконання суду, у відповідності до якого він доходить висновку про наявність підстав для забезпечення позову.

Такий характер висновків суду суперечить самій сутності преюдиційності,

яка передбачає однозначну достовірність обставин, встановлених судом на основі доказів, наданих сторонами спору.

Аналізуючи ознаку співмірності як ознаку забезпечення позову, зазначимо, що у найбільш узагальненому розумінні співмірність означає відповідність заявлених заходів забезпечення позову заявленим позовним вимогам.

Наукова доктрина не виробила єдиного підходу до поняття співмірності заходів забезпечення позову, однак більшість науковців все ж одностайні у тому, що співмірність забезпечення позову потребує застосування судом таких заходів забезпечення позову і в такому обсязі, аби ці заходи відповідали характеру та сутності позовних вимог, підкреслюючи нерозривний зв'язок заходів забезпечення позову та заявлених позовних вимог.

Детальні роз'яснення щодо критерію співмірності забезпечення позову надав Верховний Суд, який постанові Великої Палати Верховного Суду від 12 лютого 2020 року у справі № 381/4019/18 (провадження № 14-729цс19) вказав, що: «співмірність передбачає співвідношення судом негативних наслідків від вжиття заходів забезпечення позову з тими негативними наслідками, які можуть настати внаслідок невжиття цих заходів».

Дотримання судом принципу співмірності при забезпеченні позову, перш за все, гарантує, що забезпечення позову не стане інструментом зловживання процесуальними правами.

Зауважимо, що співмірність забезпечення позову виявляється також у певних обмеженнях суду при застосуванні заходів забезпечення позову.

Усі вищенаведені ознаки забезпечення позову можна назвати основними для характеристики аналізованого інституту. Ученими викоремлюються й інші ознаки забезпечення позову, які, на наше переконання, дозволяють глибше осягнути його правову природу.

Так, Я.А. Львов у своєму дисертаційному дослідженні до ознак забезпечення позову відносить конкуренцію заходів забезпечення позову та їх крайню конкретизацію. Конкуренція у даному випадку означає, що застосування заходів забезпечення позову не повинно призводити до фактичного скасування інших заходів, вжитих судом. Під ознакою крайньої визначеності вчений розуміє максимально точне формулювання виду обраного заходу забезпечення [15].

Насамкінець звернемось до завдань та функцій забезпечення позову в адміністративному судочинстві. Загальновизнано, що забезпечення позову виконує регулятивну та правоохоронну функцію.

Так, регулятивна функція гарантує виконання вимог позивача, які містяться у позовній заяві, у той час як правоохоронна функція спрямована на здійснення належного та ефективного захисту прав, свобод та законних інтересів позивача, а також у зміцненні законності та попередженні правопорушень у сфері адміністративних та інших публічних правопорушень.

Заслуговує на увагу позиція правників, які виокремлюють і превентивну функцію забезпечення позову. Так, зокрема, І. Яніцька наголошує на тому, що у разі своєчасного та обгрунтованого прийняття судом заходів забезпечення позову

подальший розгляд справи подекуди не відбувається – відповідач може добровільно визнати заявлені позивачем вимоги [16].

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що забезпечення позову є чи не найбільш дієвим та ефективним способом захисту прав позивача в адміністративному процесі. На наше переконання, глибоке теоретичне підґрунтя сутності забезпечення адміністративного позову, сприятиме практичному вдосконаленню роботи зазначеного правового інституту та зробить його легко застосовним на практиці.

Література:

1. Юдельсон К.С. Советский гражданский процесс. М.: Госюриздат, 1956. 438 с. С. 217.
2. Постанова Пленум Верховного Суду України від 22.12.2006 р. № 9.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Кодексу адміністративного судочинства України, законів України "Про Вищу раду юстиції", "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження" 5-рп/2011
4. Марцинкевич С. А. Правові засади забезпечення позову в адміністративному судочинстві : дис. ... д-ра філософії в галузі права : 081. Київ, 2021. 239 с.
5. Грабовська О. О. Проблеми забезпечення позову у цивільному судочинстві. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2011. Т. 91, № 88. С. 14–16.
6. Корольов В.В. Способи забезпечення цивільного позову, не передбачені ЦПК України. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 3. С. 72–82.
7. Джуринський О. В. Деякі питання забезпечення адміністративного позову. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 2. С. 54–58.
8. Адміністративний процес: загальна частина (Федеративна Республіка Німеччина, Україна): Наук.-практ. посібник/ Манн Томас, Мельник Роман, Бевзенко Володимир, Комзюк Анатолій; пер. та адапт. з нім. Мельника Романа, за заг. ред. Бевзенка Володимира. К.: Алерта, 2013. 308 с.
9. Сьоміна В. А. Забезпечення позову в адміністративному судочинстві. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2007. №13. С. 105–111.
10. Селькова А. А. Иснтитут обеспечительных мер в процессуальном законодательстве России и Англии: сравнительно-правовой аспект : Дис. ... канд. юрид. наук. 2018. 240 с.
11. Барікова А.А. Преюдиція в межах адміністративного судочинства. Слово Національної школи суддів України. 2020. №3(32). С. 75-83 http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2021/slovo_3-2020.pdf
12. Рим Т. Я. Інститут забезпечення позову: новели законодавства. *Право України*. 2017. № 9. С. 137–145.
13. Постанова Верховного Суду від 19.06.2018 р. у справі № 711/7901/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74820874> (дата звернення: 12.08.2021).
14. Масюк В. В. Розсуд суду щодо оцінки преюдиціальних обставин. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. Вип. 46. С. 212–218.
15. Львов Я. А. Особенности применения арбитражными судами обеспечительных мер по делам, возникающим из административных и иных публичных правоотношений : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2005. С. 11–12.
16. Апалькова І.С., Яніцька І.А. Забезпечення позову у цивільних справах щодо захисту прав та інтересів дітей. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2019. Вип. №1. С. 152–155.

References:

1. Yudelson K.S. Sovetskyi hrazhdanskyi protsess. M.: Hosiuryzdat, 1956. 438 s. S. 217.
2. Postanova Plenum Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 22.12.2006 r. № 9.
3. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremykh polozhen Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy, zakoniv Ukrainy "Pro Vyshchu radu yustytzii", "Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo nedopushchennia zlovzhyvan pravom na oskarzhennia" 5-rp/2011
4. Martsynkevych S. A. Pravovi zasady zabezpechennia pozovu v administratyvnomu sudochynstvi : dys. ... d-ra filosofii v haluzi prava : 081. Kyiv, 2021. 239 s.
5. Hrabovska O. O. Problemy zabezpechennia pozovu u tsyvilnomu sudochynstvi. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky. 2011. T. 91, № 88. S. 14–16.
6. Korolov V.V. Sposoby zabezpechennia tsyvilnoho pozovu, ne prevedbachi TsPK Ukrainy. Visnyk Vyshchoi rady yustytzii. 2011. № 3. S. 72–82.
7. Dzhurynskyi O. V. Deiaki pytannia zabezpechennia administratyvnoho pozovu. Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2015. № 2. S. 54-58.
8. Administratyvnyi protses: zahalna chastyna (Federatyvna Respublika Nimechchyna, Ukraina): Nauk.-prakt. posibnyk/ Mann Tomas, Melnyk Roman, Bevzenko Volodymyr, Komziuk Anatolii; per. ta adapt. z nim. Melnyka Romana, za zah. red. Bevzenka Volodymyra. K.: Alerta, 2013. 308 s.
9. Somina V. A. Zabezpechennia pozovu v administratyvnomu sudochynstvi. Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia. 2007. №13. S. 105-111.
10. Selkova A. A. Ysnytyt obespechytelnykh mer v protsessualnom zakonodatelstve Rossyy y Anhlyy: sravnytelno-pravovoi aspekt : Dys. ... kand. yuryd. nauk. 2018. 240 s.
11. Barikova A.A. Preiudytsiia v mezhakh administratyvnoho sudochynstva. Slovo Natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy. 2020. №3(32). S. 75-83 http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2021/slovo_3-2020.pdf
12. Rym T. Ya. Instytut zabezpechennia pozovu: novelty zakonodavstva. Pravo Ukrainy. 2017. № 9. S. 137–145.
13. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 19.06.2018 r. u spravi № 711/7901/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74820874> (data zvernennia: 12.08.2021).
14. Masiuk V. V. Rozsud sudu shchodo otsinky preiudytsialnykh obstavyn. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav. 2009. Vyp. 46. S. 212–218.
15. Lvov Ya. A. Osobennosti prymereniya arbytrazhnykh sudamy obespechytelnykh mer po delam, voznikaushchym yz admynstratyvnykh y ynykh publychnykh pravootnoshenyŭ : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Saratov, 2005. S. 11–12.
16. Apalkova I.S., Yanitska I.A. Zabezpechennia pozovu u tsyvilnykh spravakh shchodo zakhystu prav ta interesiv ditei. Jurnalul juridic național: teorie și practică. 2019. Vyp. №1. S. 152-155.